

نمایشگاه، ارائه عنوان جدید علمی، ارسال به موقع کتاب، مدیریت صحیح در غرفه و تسهیل در امر مراجعان، در بخش کتاب های لاتین انتشارات G.D.I (شرکت انتشاراتی فار) و در بخش ناشران عرب (فروش ریالی) دارالکتاب الاسلامی را برگزیده اعلام کرد.

همچنین هیأت داوران سومین جشنواره چاپ ایران، جوایزی را به برگزیدگان این صنعت تقدیم کرد. برگزیدگان عبارتند از: چاپخانه پرنیان، چاپ آرننگ، صحافی نیما، چاپخانه سروش و انتشارات زرین.

*

گزارشی از دومین کنگره

دین پژوهان کشور

دومین کنگره دین پژوهان کشور، با موضوع «ابزار جدید، شبهات جدید» و با حضور جمعی از اساتید، علما و فضلاء حوزه علمیه قم، پژوهشگران و اندیشه مندان عرصه دین پژوهی، در روز پنجشنبه بیست و نهم اردیبهشت سال ۷۹ در تالار شیخ مفید دانشگاه قم برگزار شد.

در این کنگره که با مشارکت مراکز دین پژوهی و با حمایت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برگزار شد، نخست آقای محمدمهدی احمدی مدیرکل فرهنگ و ارشاد اسلامی قم، طی سخنانی ضمن خوش آمدگویی به حاضران گفت: «وجود صدها مؤسسه تحقیقاتی و انبوه نیروهای فرهیخته که در عرصه پژوهش های دینی به فعالیت مشغول اند، باید با هماهنگی و تدبیر و شتاب هرچه بیشتر، خود را با نیازها و پرسش های عصر حاضر و نسل جدید هماهنگ سازند. همین انگیزه، سبب گردید،

جهت حمایت از پژوهش های دینی، مجموعه ای را تحت عنوان «شورای برنامه ریزی دین پژوهان» تشکیل دهند و به موضوعاتی بپردازند که بین تمام پژوهشگران حوزه دین با گرایش های مختلف علمی، مشترک است. از این رو در اولین کنگره دین پژوهان، موضوعات مبتلابه حوزه دین مطرح گردید؛ از جمله آسیب شناسی و بایسته های پژوهش دینی، و در دومین کنگره موضوعات «شبهات جدید و ابزارهای جدید» مورد بحث و گفتگو قرار می گیرد.

سپس دبیر کنگره و مسؤول دبیرخانه شورای برنامه ریزی دین پژوهان کشور آقای محمدجواد صاحبی، زمینه تاریخی پیدایش شبهات جدید و نقش دینداران مسؤول را در برخورد با آنها تشریح کرد و بدین طریق علت وجودی برپایی دومین کنگره دین پژوهان را بیان داشت.

وی گفت: «دبیرخانه موارد ذیل را در صدر اهداف خود نهاده است:

الف. اطلاع رسانی به محققان و مراکز دین پژوهی؛ ب. ایجاد ارتباط و هماهنگی میان مراکز و افراد پژوهشگر از طریق اطلاع رسانی؛ ج. حمایت از پژوهشگران برتر علوم دینی؛ د. جهت دهی به پژوهش های دینی از راه تعیین اولویت های تحقیق.

برنامه ها و راهکارهای عملی برای رسیدن به اهداف یاد شده نیز تاکنون چنین پیش بینی شده است:

۱. نشست های علمی با اندیشمندان داخلی و خارجی در راستای اهداف دبیرخانه.

۲. انتشار نشریه ای ویژه اطلاع رسانی برای پژوهشگران علوم دینی.

۳. بررسی وضعیت دین پژوهی در کشور.

۴. تشکیل کنگره سالانه دین پژوهان و طرح مباحث ضروری و مورد نیاز.

۵. به کارگیری ابزار جدید اطلاع رسانی از قبیل: اینترنت و رایانه و پژوهش های میدانی و غیره.

۶. ارائه خدمات اطلاع رسانی به مؤسسات دین پژوهی و پژوهشگران حوزه دینی.

قائم مقام وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی سخنران دیگر کنگره بود که بر جنبه های کاربردی و عنایت به نیازهای جاری جامعه در پژوهش های دینی تأکید ورزید.

آقای مسجدجامعی گفت: «در حوزه های علمیه ما، مسأله دین پژوهی به عنوان یک اصل و محور از قدیم الایام وجود داشته است».

وی افزود: «در کنار این وجه ما شاهد حوزه دیگری از علوم هستیم که با ساخت معمول زندگی توجه دارد و در حوزه تسخیر عرصه های مختلف جهان و آبادی و آبادانی انسان به تلاش می پردازد که این دو وجه مکمل یکدیگر هستند و در رابطه متقابل با هم می باشند. از این رو است اگر مبنایی را که بزرگان ما در حوزه ایمانی به معنای اعتقاد قلبی و اظهار زبانی و عمل به ارکان بیان می کنند، بپذیریم، دانش جدید در هر سه حوزه مشاهده می شود که باعث چالش های اساسی شده است».

وی گفت: «در حوزه اعتقاد دینی، با دعاوی معرفت شناختی و انسان شناختی و هستی شناختی جدید مواجه هستیم که عرصه های فکری و اندیشه را در حوزه دین پژوهی به بحث و چالش فرا خوانده

است و فعالیت های کلامی، فلسفی و دینی را برانگیخته است».

وی افزود: «در کنار این عرصه، اتفاق دیگری که افتاده است گسترش وسیع رسانه ها است و آنچه مهم می باشد نگاه به این نکته است که در جهانی به سر می بریم که شبکه وسیع اطلاعات موجب انتقال سریع مسائل می شود و ما نمی توانیم این مسائل را نادیده بگیریم و با آن برخورد مناسبی نداشته باشیم».

قائم مقام وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، عرصه عمل را سومین عرصه ای شمرده که در حوزه مطالعات دین پژوهی ضروری است. بدین بیان: «دانش جدید، عرصه عمل افراد و جوامع را تغییر داده است و افراد مجبورند در درون بافت های اجتماعی عمل کنند. ما اگر بخواهیم در حوزه معارف دینی مطالعه کنیم، یکی از موارد اساسی که باید بررسی شود، این است که نهادهای اجتماعی که موجب جامعه پذیری افراد می شود و به آنها سمت و سو و شخصیت می دهد تا چه اندازه در چارچوب تفکر دینی شکل گرفته و ما توانسته ایم معارف خود را در قالب شیوه های نوین اجتماعی بیان کنیم».

آقای مسجدجامعی تأکید کرد که در ساخت های جامعه باید تأمل نمود و نحوه انجام امر به معروف و نهی از منکر را فراتر از شیوه های مرسوم گذشته، برای تحقق آن راه هایی را جست؛ چرا که شرایط جدید عرصه عمل به شیوه سنتی را محدود کرده و در عوض عرصه های دیگری را پیش روی ما نهاده است.

پس از وی حجت الاسلام سیدعباس قائم مقامی مقاله خود را با عنوان «تفسیر

متن، فهم ظهوری یا فهم تأویلی» قرائت کرد. نامبرده در مقاله خود از چند و چون پیدایش دانش هرمنوتیک در معارف غرب سخن گفت و سپس در نگاهی تطبیقی به قضیه تفسیر متن در معارف غرب اشاره کرد و پس از آن به جریان تفسیر متن در معارف اسلامی در دو جریان فهم ظهوری و فهم تأویلی پرداخت. وی فهم ظهوری را در چارچوب علم اصول مطرح کرد و فهم تأویلی را در حیطه عرفان که بیش از همه در میراث محیی الدین عربی نمود داشت، عنوان کرد.

در ادامه برنامه های این کنگره دکتر محسنیان راد استاد دانشگاه پژوهنده پرتلاش و نوآور، درباره «متد تحقیق» سخن گفت. وی از کشمکش بین نحله های پوزیتیویستی و تفهیمی در دانشگاه های کشور انتقاد کرد و گفت: «شیوه های تحقیق هر یک در جای خود می تواند به کار آید و چاره ساز باشد. مجموع متدهای تحقیق قادر است چون جعبه آچاری شود که با هر یک از آچارهای آن می توان مهره معینی را آچارگیری کرد».

سخنران دیگر کنگره حجت الاسلام صادقی رشاد بود که در تبیین آسیب های دین پژوهی به سه جریان اشاره کرد که یکی سنتی است و به شدت متمسک به معارف گذشتگان است و آنها را تقدیس می کند.

جریان دیگری تجددگراست که هیچ حدی در اقتباس اندیشه های جدید نمی شناسد؛ این جریان مرزها را به هم می زند و توانایی نقد و ارزیابی را ندارد و جریان سوم جریانی واقع گراست که هم اندیشه های گذشتگان را نقد می کند و هم

اندیشه های جدید را و در این میان عناصر مثبت و کارآمد را از آن دو برمی گزیند و عناصر منفی را وامی زند.

در برنامه عصر کنگره در آغاز، آقای محمد سمعی مسؤول مؤسسه اطلاع رسانی اسلامی (پارسا) درباره اینترنت و اهمیت و نقش آن در کار پژوهش سخن گفت و امکانات عظیمی را که می تواند به کمک پژوهشگر بیاید، مشروحاً معرفی کرد. وی یکی از توانایی های اینترنت را ترجمه الکترونیکی ذکر کرد که در زبان های اروپایی رواج یافته و تا حدی در زبان عربی جاباز کرده است.

استاد محمد مجتهد شبستری هم با عنوان «ایمان و دین شناسی تاریخی» سخنران بعدی این کنگره بود. وی درباره ایمان در روزهای نخست اسلام و تبدیل فرهنگ شفاهی به فرهنگ مکتوب و پیامدهای مترتب بر آن، سخن گفت و افزود: «برای پی بردن به ایمان نخستین اسلامی، نیازمند دین شناسی تاریخی هستیم». «در این فرایند ما تنها می توانیم به نظریه پردازی دست یازیم نه بیشتر که البته از اهمیت والایی برخوردار است».

پس از وی استاد مصطفی ملکیان درباره طبقه بندی شبهات جدید سخن گفت. به باور وی «هیچ طبقه بندی ای از شبهات نمی تواند، آخرین طبقه بندی باشد».

وی شبهات را در چارچوب اعتقادات، اخلاقیات و عبادیات، به هشت بخش تقسیم کرد و به شکل مبسوط و رسا شرح کرد.

آخرین سخنران نشست عصر کنگره آقای احمد مبلغی بود که سخنان خود را با عنوان «پژوهش تحلیلی-تطبیقی درباره

ثابت و متغیر» ایراد کرد. وی مسأله ثابت و متغیر را از دیدگاه چهارتن از عالمان و فرهیختگان برجسته این روزگار: امام خمینی (ره)، علامه طباطبایی (ره) شهید محمدباقر صدر و دکتر علی شریعتی و ارسی کرد و افزود: حضرت امام خمینی (ره) گره مشکل ثابت و متغیر را در چارچوب ثبات و تغییر موضوع گشودند و علامه طباطبایی نیز در دایره نیازهای طبیعی و ثابت و نیازهای متغیر و موقت مشکل را چاره جویی کرده اند. شهید صدر هم در حوزه منطقه الفراغ که حاکم اسلامی قادر است در محدوده آن درباره پیشامدهای جدید تصمیم بگیرد برای مشکل یاد شده راه حل عرضه داشته بودند. دکتر شریعتی هم مشکل ثابت و متغیر را با نظریه ذوبطون بودن دین چاره اندیشی کرده بود؛ بدین معنی که هرچه معرفت انسانی پیش رود لایه های جدیدی از دین نمایان می گردد.

بنا بود مقاله سرکار خانم فائزه ارکان با عنوان «نقش زبان در دین پژوهی» توسط وی قرائت شود، ولی به جهت تنگی وقت به ناچار از برنامه حذف گردید.

برخی از مقالات دومین کنگره دین پژوهان کشور در ویژه نامه ای با عنوان «دین پژوهان: ویژه دومین کنگره دین پژوهان» منتشر شد که مقالات متنوعی را دربر دارد. شماری از ۲۵ مقاله این شماره مجله دین پژوهان، در نشست های صبح و عصر کنگره قرائت شد. سرفصل عناوین

مقالات این شماره عبارتند از: زمان و دین، علم و دین، عقل و دین، دنیا و دین، دین و ابزار جدید، گزارش های دین پژوهی. عنوان برخی از مقالات «دین پژوهان» بدین قرار است: نواندیشی معاصر دینی و رسالت حوزه؛ پژوهشی تحلیلی-تطبیقی درباره ثابت و متغیر؛ نکاتی پیرامون نقش زمان و مکان در اجتهاد؛ نقش زبان و زبان شناسی در پژوهش های دینی؛ پلورالیسم دینی؛ حوزه های علمیه و شبهات جدید؛ دروغجویی برای ترویج دین؛ پژوهش، رایانه و انفورماتیک اسلامی و ...

دین پژوهی (موانع، تنگناها و بایسته ها) عنوان کتابی است که به مناسبت برگزاری دومین کنگره دین پژوهان از سوی دبیرخانه دائمی کنگره دین پژوهان در قم انتشار یافته است.

آنچه در این کتاب به چاپ رسیده، مجموعه سخنرانی های نخستین کنگره دین پژوهان و اجلاس مقدماتی دومین کنگره دین پژوهان است که با همکاری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان قم تهیه و تنظیم و منتشر گشته است.

عناوین مطالب مندرج در کتاب «دین پژوهی» عبارتند از: سیاست های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در حوزه دین پژوهی (سخنرانی احمد مسجدجامعی قائم مقام وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی)، پژوهش دینی بافضیلت ترین پژوهش ها

(سخنرانی دکتر مهاجرانی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی)، حوزه های علمیه و پژوهش های دینی (سخنرانی حضرت آیه الله جوادی آملی)، توجه به تنوع و تحقیق در حوزه دین از آیه الله معرفت، بایسته های حوزه دین پژوهی از استاد ملکیان، مشکلات و موانع پژوهش های دینی از حجت الاسلام والمسلمین دکتر احمد احمدی، نگاهی به وضعیت مصرف رسانه ها در جوامع اسلامی از دکتر محسنیان راد و حوزه و اطلاع از علوم جدید از دکتر گلشنی.

از دیگر برنامه های جنبی این نوبت از کنگره دین پژوهان کشور، انتشار کتاب «چشم اندازی به تحریفات عاشورا (لؤلؤ و مرجان)» به مناسبت یکصدمین سال وفات محدث نوری است. این کتاب از دو بخش پیش درآمد به قلم حجت الاسلام درایتی و لؤلؤ و مرجان تألیف مرحوم میرزا حسین نوری تشکیل شده است.

در حاشیه کنگره، چندین مؤسسه اطلاع رسانی و ناشران کتب دینی، به عرضه محصولات فرهنگی خود اقدام کردند. پایگاه اطلاع رسانی سراسری اسلامی (پارسا) از جمله مؤسسات اطلاع رسانی در زمینه دین پژوهی است که در این کنگره غرفه ای را جهت ارائه و معرفی آثار خود، برپا کرده بود. نمایشگاه کتاب در موضوع دین پژوهی، از دیگر برنامه های جنبی کنگره بود.

○